

OPEN ACCESS

ÚVOD DO OTVORENÉHO PRÍSTUPU

Presadzovanie otvorenej vedy

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU

Stratégia

- Propagácia otvorenej vedy

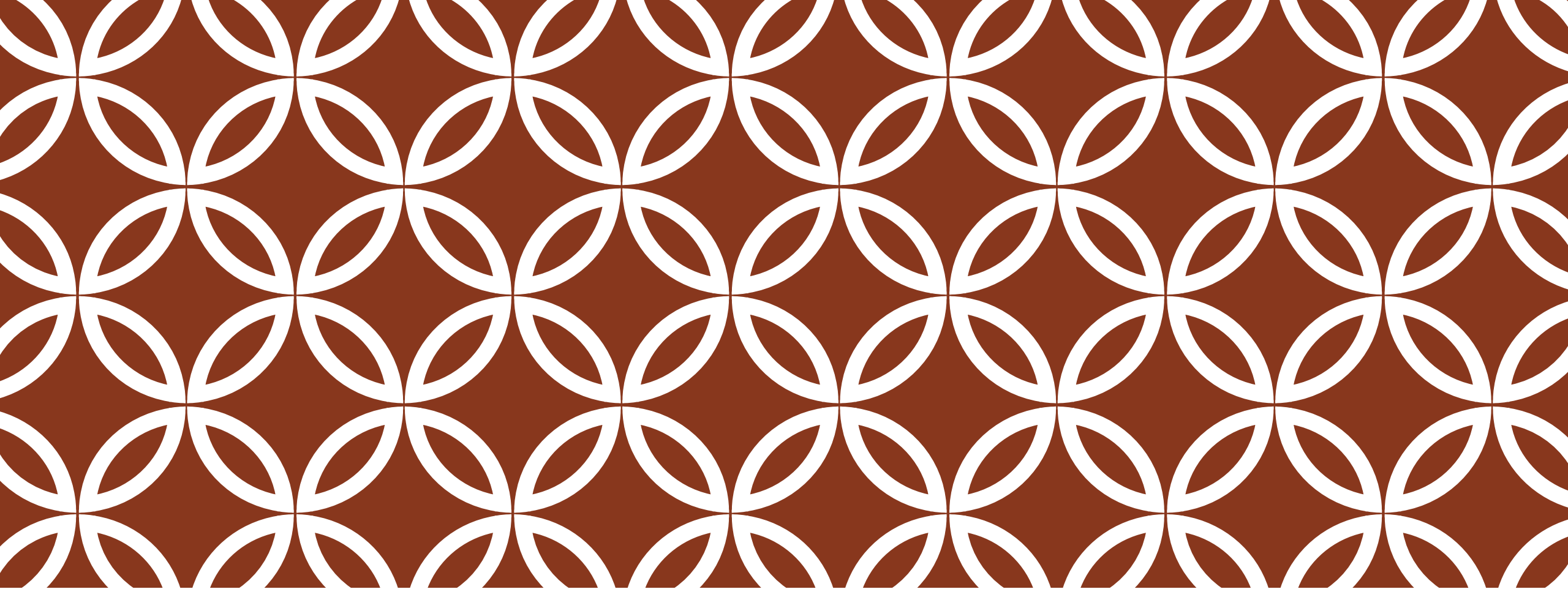
Stratégia

- Tvorba politík

Stratégia

- Rozvoj infraštruktúry

ROZVOJ INFRAŠTRUKTÚRY

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU – ROZVOJ INFRAŠTRUKTÚRY

INTERNET (Arpanet) 1969: distribúcia, vyhľadávanie, download, upload, uchovávanie

Otvorený obsah x riešenie prístupu

Repozitáre:

- inštitucionálne
- tematicky zamerané (disciplína, odbor)
[Digital Mechanism and Gear Library](#), Social Science Open Access Repository (SSOAR)
- dátové (datasety): National Centers for Environmental Information
<https://www.ngdc.noaa.gov/>

DOAR, Directory of OA Repositories <http://v2.sherpa.ac.uk/opensoar/>

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU – ROZVOJ INFRAŠTRUKTÚRY

OPEN SOURCE SOFTWARE (OSS)

Hlavné výhody:

- **flexibilita:** konkrétne potreby;
- **stabilita:** „nezmizne“ z trhu, udržiava ho komunita;
- **bezpečnosť a spol'ahlivosť:** produkt patrí všetkým a všetci navzájom si poskytujú podporu, globálne technické štandardy;
- **evaluácia:** transparentnosť (dostávaš to, čo vidíš),
- **technická a užívateľská podpora:** kóderská komunita, výmena skúseností,
- **nižšie finančné náklady;**

Dve hlavné kategórie OSS:

- Open Source software, napr. [DSpace](#), [Fedora](#), [Invenio...](#)
- Hostovacie riešenia: [Digital Commons](#), [ContentDM](#).

<https://opensource.org/>

Open Source Initiative

Guaranteeing the 'our' in source...

TVORBA OA POLITÍK

PRESADZOVANIE OTVORENEJ VEDY A OTVORENÉHO PRÍSTUPU

A/ inštitucionálne: politiky OA publikovania a uchovávanía dát na univerzitách,

B/ národné: zapracovanie OA prvkov do štátnej legislatívy (problematika licencií OA zahrnutá v autorskom zákone, hodnotenie vzdelávania ...)

C/ nadnárodné: OA smernice a nariadenia nadnárodných organizácií – tlak na medzinárodných policy makers na vytváranie nadnárodných OA politik (napr. EK, UNESCO).

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Agentúra pre podporu vedy a výskumu (APVV): oprávnený výdavok

NADNÁRODNÉ

Evropská komisia: Horizon Europe (už od 2016, Horizon 2020)

- všetky projekty financované z grantov programu Horizont Europe majú povinnosť **okamžite** sprístupniť všetky recenzované vedecké publikácie publikujúce výstupy projektu verejne a bezplatne vrátane **VEDECKÝCH DÁT** (Model Grant Agreement).
- **Plán S (cOAlition S)**: národné grantové agentúry (napr. Rakúsko, Poľsko...), od **1.1.2021**

What is cOAlition S?

On 4 September 2018, a group of national research funding organisations, with the support of the European Commission and the European Research Council (ERC), announced the launch of cOAlition S, an initiative to make full and immediate Open Access to research publications a reality. It is built around Plan S, which consists of one target and 10 principles.

cOAlition S signals the commitment to implement the necessary measures to fulfil its main principle:

Further Information

- > [Plan S Principles and Implementation Guidance](#)
- > [Governance and organisational structure](#)

National funders

Charitable and international funders & research

Plan S

Making full & immediate
Open Access a reality

[Plan S](#) [Principles & Implementation](#) [cOAlition S](#) [News](#) [Resources](#)

[FAQ](#) [Blog](#) [Contact](#)

BILL & MELINDA
GATES foundation

World Health
Organization

For research on
diseases of poverty

UNICEF • UNDP • World Bank • WHO

Aligning Science
Across Parkinson's

Howard Hughes
Medical Institute

TEMPLETON WORLD
CHARITY FOUNDATION

Plán S: klúčové vyhlásenie

„Po 1. januári 2021 musia byť vedecké publikácie, ktoré sú výsledkom výskumu financovaného z národných, regionálnych a medzinárodných grantových agentúr, publikované v Open Access časopisoch, na Open Access platformách alebo okamžite sprístupnené v open access repozitároch.“

Plán S: 10 princípov

1

Autori si zachovávajú bez obmedzenia svoje autorské práva k publikáciám. Všetky publikácie musia byť publikované pod otvorenou licenciou, prednostne pod **Creative Commons Attribution License CC BY**. Vo všetkých prípadoch by uplatňovaná licencia mala spĺňať požiadavky vymedzené v Berlínskej deklarácii.

2

Poskytovatelia finančných prostriedkov spoločne zabezpečia vytvorenie pevných kritérií a požiadaviek na služby, ktoré vyhovujúce vysokokvalitné časopisy s otvoreným prístupom a platformy s otvoreným prístupom musia poskytovať.

3

V prípade, že takéto vysokokvalitné časopisy alebo platformy s otvoreným prístupom zatiaľ neexistujú, poskytovatelia finančných prostriedkov koordinovane zabezpečia stimuly na ich zriadenie a podporu. V prípade potreby sa poskytne podpora aj pre chýbajúcu infraštruktúru.

4

V relevantných prípadoch poplatky za publikovanie v otvorenom prístupe uhradia poskytovatelia finančných prostriedkov, nie jednotliví výskumní pracovníci. Všetci vedci by mali byť schopní zverejniť prácu v otvorenom prístupe, aj keď ich inštitúcie majú obmedzené prostriedky.

5

Financovatelia podporujú rozmanitosť obchodných modelov pre Open Access časopisy a platformy. Ak sa uplatňujú publikačné poplatky za otvorený prístup, musia korešpondovať s poskytovanými publikačnými službami a štruktúra týchto poplatkov musí byť transparentná, aby informovala trh a potenciálnych investorov o štruktúre poplatkov.

Plán S: 10 princípov

6

Poskytovatelia finančných prostriedkov požiadajú univerzity, výskumné organizácie a knižnice o zosúladenie svojich politík a stratégií, najmä s ohľadom na dosiahnutie transparentnosti.

7

Vyššie uvedené zásady sa vzťahujú na všetky typy vedeckých publikácií, rozumie sa však, že časová os na dosiahnutie otvoreného prístupu pre monografie a knihy bude dlhšia a vyžiada si samostatný proces.

8

Financovatelia nepodporujú „hybridný“ model publikovania. Ak je však prechodná cesta k úplnému otvorenému prístupu stanovená v jasnom časovom rámci a iba ako súčasť transformačných zmlúv môžu finančne podporiť tieto zmluvy.

9

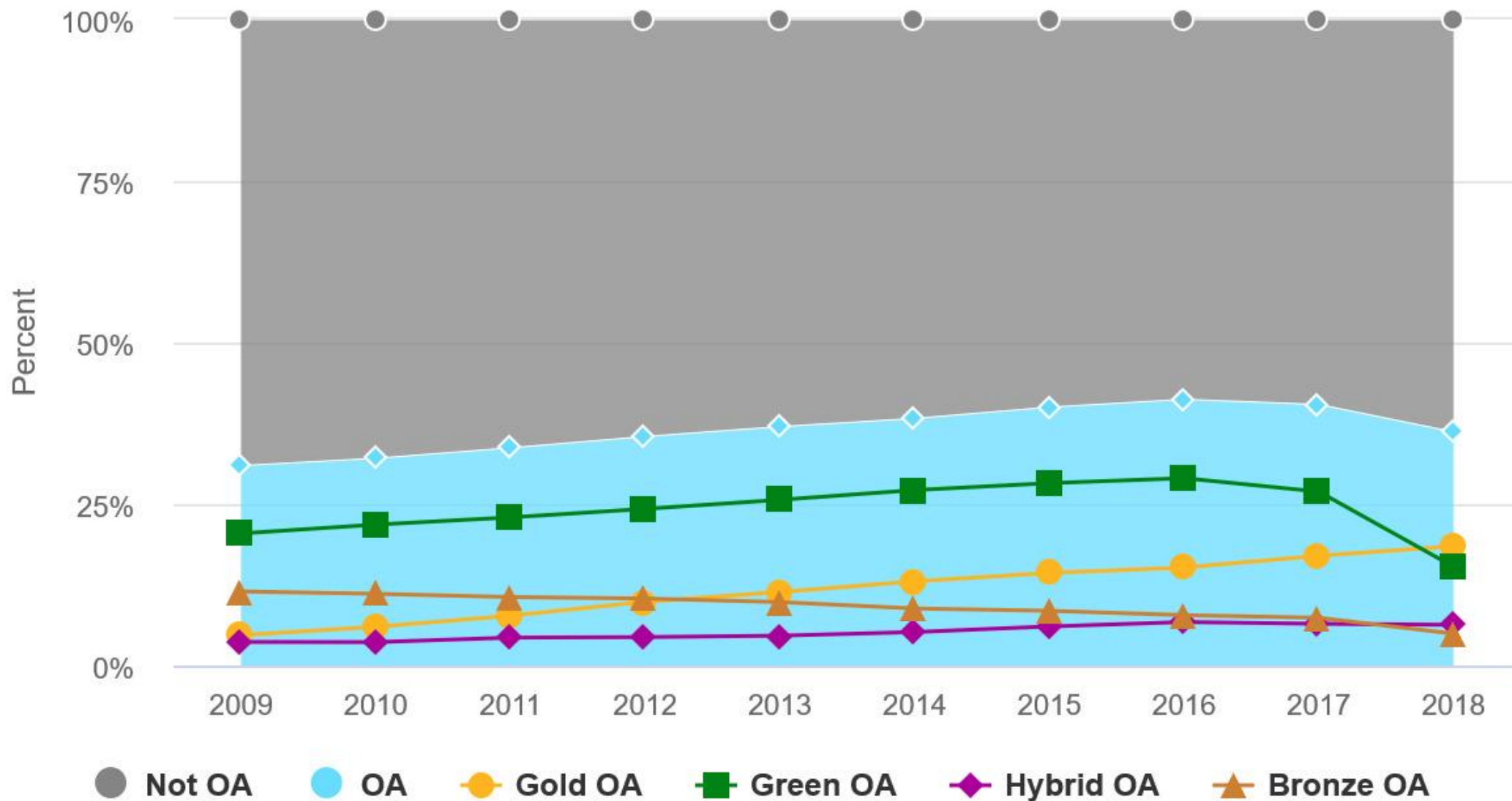
Poskytovatelia finančných prostriedkov budú monitorovať harmonizáciu s Plánom S a sankcionovať jeho nedodržiavanie.

10

Financovatelia sa zaväzujú, že pri hodnotení výsledkov výskumu počas rozhodovania o financovaní budú hodnotiť podstatu vedeckej práce a nebudú brať do úvahy typ publikácie, impakt faktor (príp. iné metriky časopisu) alebo vydavateľa.

Percentage of Open Access publications in total publications, 2009-2018

Source: Consortium's own analysis of Scopus and Unpaywall databases

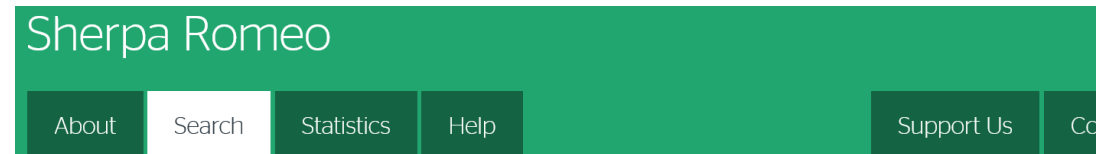
PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: PLÁN S x APC POPLATKY

Financovanie APC poplatkov:

- zmluvy s vydavateľmi,
- štátne grantové agentúry,
- rozpočet univerzity/VaV inštitúcie

SHERPA/ROMEO

agregátor OA politik vydavateľov

Welcome to Sherpa Romeo

Sherpa Romeo is an online resource that aggregates and analyses publisher open access policies from around the world and provides summaries of publisher copyright and open access archiving policies on a journal-by-journal basis.

Enter a journal title or issn, or a publisher name below:

Journal Title or ISSN

Search

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: OA POLITIKY x APC POPLATKY

	Funded OA	Hybrid OA funded	Block Grant	Subscription+OA agreements	
<u>Australia</u>	Yes	Unclear	Unclear	Yes	
<u>Austria</u>	Yes	Yes	No	Yes	
<u>Belgium</u>	Yes	Unclear	No	No	
<u>Croatia</u>	Yes (per grant €1.300)	Yes	No	No	
<u>Denmark</u>	No	No	No	No	
<u>Finland</u>	Yes	Yes	No	Yes	
<u>France</u>	No	No	No, but ANR research grants	Only RSC Gold	
<u>Germany</u>	Yes	No	Yes (but independent on DFG funding)	Yes	
<u>Lithuania</u>	Yes	No (only for full-OA journals)	No	No	
<u>Luxembourg</u>	Yes	Yes	Of a kind (an "OA Fund")	No	
<u>Moldova</u>	No	No	No	No	
<u>Netherlands</u>	Yes	Yes	No	Yes	
<u>New Zealand</u>	Yes	Unclear	Unclear	Yes	
<u>Norway</u>	Yes	With caveats	No	Yes	
<u>Slovenia</u>	Yes	Yes	No	Only RSC Gold	
<u>Sweden</u>	Yes	Yes	No	Yes	
<u>Switzerland</u>	Yes	Unclear	No	Yes	
<u>Turkey</u>	No	No	No	No	
<u>United Kingdom</u>	Yes	Yes	Yes	Yes	

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: Kľúčové organizácie pôsobiace v OA

ATA,
FASTR
Act

SPARC Europe
North America, Japan

LIBER, EIFL, INASP

„community“ / medzinárodné spoločensvá

Joint Information Systems
Comittee (JISC, UK)

SURF Foundation, Holandsko

infraštruktúra

Open Knowledge Foundation
(OKF) – open data

European University Association

vedecké a univerzitné prostredie

Open Society Foundations (OSF)

Európska komisia: HORIZON Europe

Bill & Melinda Gates Foundation

financovanie

VZDELÁVANIE A ROZVOJ

Nielen knihovníci, vydavatelia, informační profesionáli ...

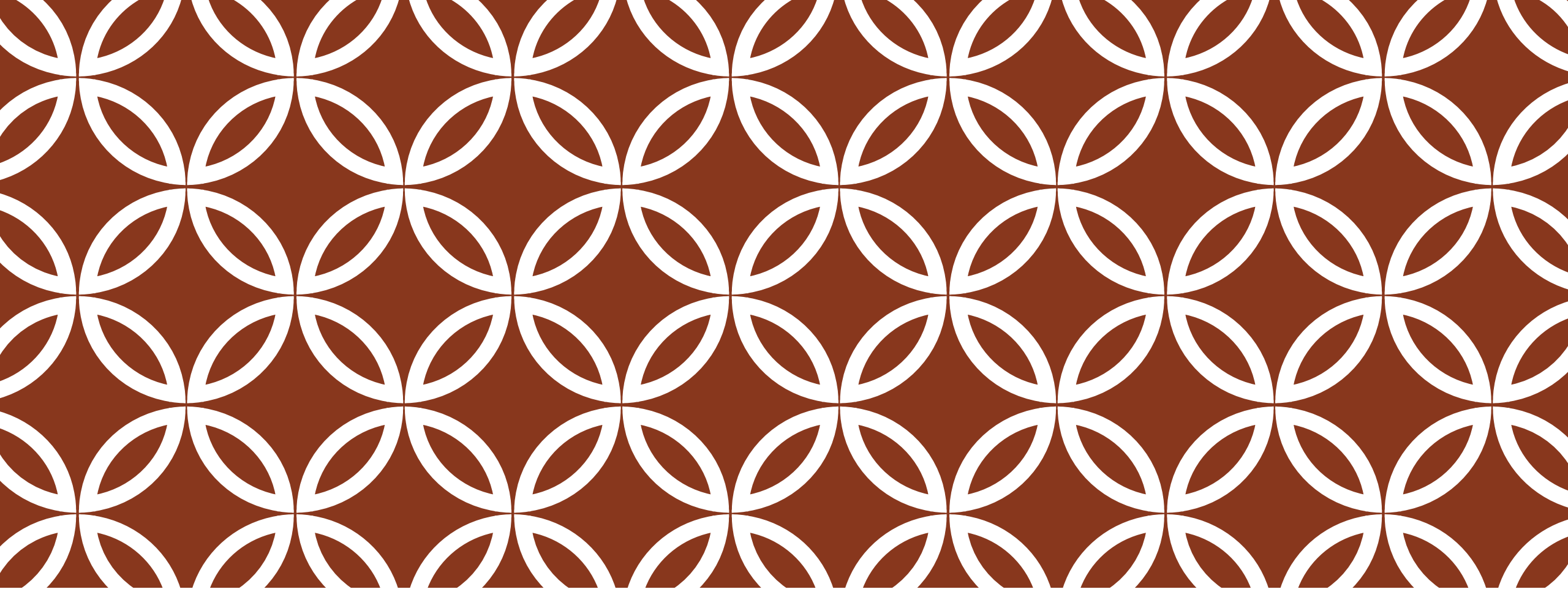
Otvorené vzdelávacie zdroje

- Massive Online Courses (<http://mooc.org>)
- Open education resources (<https://www.oercommons.org/>)
- Open distance learning (ODL - <https://www.distancelearningportal.com>)
- OpenCourseWare (MIT - <https://ocw.mit.edu>)

FOSTER - <https://www.fosteropenscience.eu/> - princípy OA do vedy
Facilitate Open Science Training for European Research (FP7)

Pasteur4OA - <http://pasteur4oa.eu/>
Open Access Policy Alignment Strategies for European Union Research

Podpora rozhodnutia Európskej komisie zabezpečiť OA ku všetkým publikačným výstupom z verejne financovaného výskumu

PROPAGÁCIA OTVORENÉHO PRÍSTUPU |

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: KNIŽNICE A OA

- prezentácie problematiky OA a výhod OA pre cieľovú komunitu,
- problematika predplatného: prezentácia „krízy predplatného časopisov“ na pôde inštitúcie, zrušenie drahých predplatných, rokovanie s dodávateľmi dig. obsahu o OA...),
- podporiť „domáce“ OA časopisy: zaradenie do katalógu a propagácia, knižnica ako vydavateľstvo,
- všeobecne zahrnúť OA časopisy do knižničného katalógu, vytvárať metadáta k OA knihám a časopisom ([DOAJ](#)),
- asistencia inštitucionálnym vydavateľom OA publikácií (metodika, prehľad o možnostiach ukladania obsahu, asistencia pri ukladaní obsahu do repozitára (indexácia), meranie citovanosti...),
- asistencia autorom pri publikovaní v OA publikáciách (APC poplatky, výber OA časopisov, predátori...),
- uchovávanie OA obsahu (vytvorenie a udržiavanie eprintového archívu, repozitáre),

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: INŠTITÚCIA A OPEN ACCESS

- VYTVORENIE A DEKLARÁCIA OA POLITIKY inštitúcie:

2 typy otvoreného prístupu: dobrovoľný/povinný

- redakcie: všetky časopisy vydávané univerzitou vo forme OA (podpora),
- štúdium: všetky diplomové a dizertačné práce prístupné formou OA (napr. [NDLTD](#)),
- konferencie: všetky výstupy z konferencií univerzity prístupné formou OA (prezentácie, zborníky...),
- autori: hodnotenie vedeckých výstupov (rovnaká váha sa prideluje OA publikáciám),
- politická podpora OA iniciatív: podpísanie BOAI, Berlin declaration...,
- inštitucionálne členstvo v OA organizáciách (SPARC, EOS...).

- TECHNICKÁ a FINANČNÁ PODPORA

- uchovávanie obsahu: vybudovanie inštitucionálneho OA repozitára,
- autori: inštitucionálny fond pre APC poplatky,
- kontinuálne vzdelávanie v problematike OA: študenti, pedagógovia, „OA-friendly“ inštitúcia.

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU

Od 2009: **OPEN ACCESS WEEK (TÝŽDEŇ OTVORENÉHO PRÍSTUPU)**

<http://openaccessweek.org/>

Rok 2021: 25.10. – 31.10. 2021

Téma Open Access Week v roku 2020: Be Open with Purpose:
Taking Action to Build Structural Equity and Inclusion

<https://openaccess.cvtisr.sk/>

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: KOMUNIKAČNÁ STRATÉGIA

cieľové skupiny (zainteresované strany)

ŠTUDENT

DOKTORAND
(ZAČÍNAJÚCI
VEDECKÝ
PRACOVNÍK)

VYDAVATEĽ

PEDAGOGICKÝ
PRACOVNÍK

VEDECKÝ
PRACOVNÍK

UNIVERZITNÝ
MANAŽMENT

Užívateľ /Autor/ Distribútor

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: KOMUNIKAČNÁ STRATÉGIA

Zainteresovaná strana	Miera zapojenia	Priorita	Akú informáciu potrebujú
	Priamo zainteresovaní		
	Užitočná podpora		
	Potenciálna podpora		

CIEĽ: čo chceme dosiahnuť

ČO - SLOGAN - JASNÁ FORMULÁCIA OBSAHU

- **stručné fakty**, čo open access je a aké sú jeho výhody pre danú skupinu,
- formulácie, ktoré reflektujú na **potreby zainteresovaných strán**,

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: KOMUNIKAČNÁ STRATÉGIA

AKO (+ spôsob merateľnosti)

komunikačné kanály:

- **offline: prezentácie, prednášky..**
- **online: web prezentácia, mailový newsletter, sociálne siete, videá...**
- **jednorazové akcie: študentské veľtrhy...**

KEDY

- časový harmonogram: napr. harmonogram akademického roku.

S KÝM

- Open Access Champions (propagátori v rámci komunity)

CIEĽ: dosiahnutý úspešne?

Vyhodnocujte výsledky – merať úspech komunikačnej stratégie

PRESADZOVANIE OTVORENÉHO PRÍSTUPU: KOMUNIKAČNÁ STRATÉGIA

7 krokov

- ❑ Získať základné vstupné informácie,
- ❑ Vybudovať profil zainteresovaných strán, ich potrieb a záujmov,
- ❑ Vytvoriť slogan open access kampane,
- ❑ Zadefinovať komunikačné kanály, spôsob a harmonogram,
- ❑ Komunikovať pravidelne a konzistentne,
- ❑ Monitorovať, merať a vyhodnocovať

DOMÁCA ÚLOHA

- **NÁVRH SLOGANU KAMPANE**
- **OPENAire:**
<https://www.openaire.eu/>

Image by [Fathomi Ramdion](#) from [Pixabay](#)

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ

Otázky?

jitka.dobbersteinova@cvtisr.sk